

Saksframlegg

Saknummer	Utvalg	Møtedato
	Formannskapet	

Endringer i domstolstruktur - hørings svar fra Porsanger kommune

Kommunedirektørens innstilling

Porsanger kommune støtter intensjonene i domstolsreformen, og anbefaler at Vestre Finnmark tingrett og Indre og Østre Finnmark tingrett opprettholdes.

Porsanger kommune anmoder om at tilhørigheten til Vestre Finnmark tingrett opprettholdes.

Vedlegg til saken:

- 1 Høringsbrev - endringer i domstolstruktur
- 2 Høringsnotat - endringer i domstolstruktur
- 3 Høringsuttalelse - endringer i domstolstruktur

Sakens bakgrunn

Høringsfristen i saken om endringer i domstolstrukturen er 26. april. Saksbehandlingen var lagt opp til at det først var berammet et formannskapsmøte 26. april, det er flyttet til 5. mai. Administrasjonen har forespurt om muligheten for en forlengelse av høringsfristen til 5. mai, det har Justisdepartementet avslått.

I høringsbrevet fra Justisdepartementet er Porsanger kommune spesielt bedt om å uttale om hvilken tingrett kommunen vil tilhøre. Det er derfor viktig at det er en politisk uttalelse som kommer fra Porsanger kommune.

I 2021 ble det gjennomført en omfattende domstolsreform som førte til dagens domstolstruktur. Før strukturreformen i 2021 var det 60 alminnelige domstoler (tingretter) i første instans. Enkelte tingretter hadde felles ledelse og i alt var det 50 sorenskrivere.

Alle tingrettene dekket hvert sitt geografiske område (rettskrets), som besto av én eller flere kommuner. Etter strukturreformen er det 23 rettskretser (tingretter) og 65 rettssteder, samt fire ubemannede rettssteder.

Ingen rettssteder ble lagt ned som følge av endringen i domstolstrukturen, men det ble færre rettskretser.

Antall jordskifteretter er redusert fra 34 til 19 jordskiftekreter og 34 rettssteder. Stortinget vedtok også en endring i domstolloven som innebærer at endringer i bemanning ved de minste rettsstedene (fire faste dommerårsverk eller mindre) og

endringer i rettskretsene og rettsstedene ikke kan gjennomføres uten at det er forelagt Stortinget.

Dagens regjering ønsker at domstolstrukturen skal ha en bedre lokal forankring, og mener at arbeidet som lå til grunn for domstolsreformen i for liten grad representerte mindre byer og kommuner, samt små og mellomstore domstoler. I tråd med Hurdalsplattformen foreslår derfor departementet at strukturen for domstolene før domstolsreformen 2021 i utgangspunktet gjeninnføres, med unntak for domstoler der domstolleder, kommunene i rettskretsen og de ansatte gjennom sine tillitsvalgte er enige om å opprettholde dagens struktur.

Om høringsforslaget

Departementet påpeker at utfordringsbildet i domstolene er sammensatt. Det er blant annet utfordringer knyttet til for lang saksbehandlingstid, fagmiljøene i de mindre domstolene er sårbare, og saker som involverer sårbare parter, for eksempel barn, avgjøres i for stor grad av dommerfullmektiger, som er mindre erfarne enn embetsdommere. Disse momentene taler for å legge til rette for større og mer robuste domstoler. Større og færre domstoler kan på den andre siden føre til at domstolen oppleves mindre tilgjengelig.

Flere rettssteder med felles ledelse kan gjøre domstolene mer tilgjengelig for innbyggerne, men departementet påpeker at en slik løsning over tid vil kunne gå utover hvordan ressursene blir fordelt og svekke grunnlaget for å opprettholde lokale domstoler.

Departementet vurderer at stedlig ledelse i form av lokale sorenskrivere vil sikre domstolenes stemme i allmennheten, og at flere sorenskrivere ivaretar maktbalansen mellom domstolene og de øvrige statsmaktene på en bedre måte. Det legges til grunn at det er lettere å lede en tingrett som ikke er spredt på mange rettssteder, og at stedlig ledelse gir sorenskriver bedre anledning til å delta mer aktivt i den dømmende virksomhet og ha et større fagansvar.

For å styrke sårbare domstoler og sikre en bedre fleksibilitet i ressursutnyttelsen uten felles domstolledelse, foreslår departementet å øke bevilgningene til domstolene slik at det kan tilsettes flere embetsdommere i de mindre domstolene og til videre digitalisering av domstolene. Departementet har også bedt om høringsinstansenes innspill til eventuelt andre tiltak for å sikre økt fleksibilitet, effektivitet og kompetansedeling mellom domstolene, for eksempel ved å legge til rette for overføring av saker mellom domstoler, tilkalling av dommere fra andre tingretter og opprettelse av faste dommerstillinger som er felles for flere domstoler.

Vurdering

Ved behandlingen av domstolsreformen i Stortinget ble det vedtatt at Indre-Finnmark tingrett skulle slås sammen med Øst-Finnmark tingrett. Den nye tingretten fikk navnet Sis- ja Nuorta Finnmárkku diggegoddi – Indre og Østre Finnmark tingrett med rettssteder i Tana og Vadsø. Vestre Finnmark tingrett ble vedtatt opprettet, med sammenslåing av Alta og Hammerfest tingrett. I tillegg ble det vedtatt at Porsanger kommune (i tillegg til Kvænangen kommune) skulle overføres til Vestre Finnmark tingrett, med rettssteder i Alta og Hammerfest.

Når ny lov om domstolstruktur ble vedtatt (lovvedtak 33 – 2020 – 2021) var det en avtale på Stortinget mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og KrF som sikret flertall. Kommunedirektøren er gjort kjent med at en av Finnmarks stortingsrepresentanter har sondert saken med lokale politikere i Porsanger i saken og fått tilbakemelding på at det var best om Porsanger kommune ble overført til Vestre Finnmark tingrett. Det har ikke vært en formell dialog med Porsanger kommune i sakens anledning før endringen.

Inntil endring i domstolstrukturen var Porsanger kommune innlemmet i Indre Finnmark tingrett. Under Stortingets behandling ble Porsanger kommune en del av Vestre Finnmark tingrett. Historisk sett har Porsanger kommune tilhørt Hammerfest tingrett i over 400 år. Dette endret seg ved etableringen av Indre Finnmark tingrett i 2004 hvor Porsanger ble overført til den rettskretsen hvor det var en målsetting å samle kommunene i samiske forvaltningsområde.

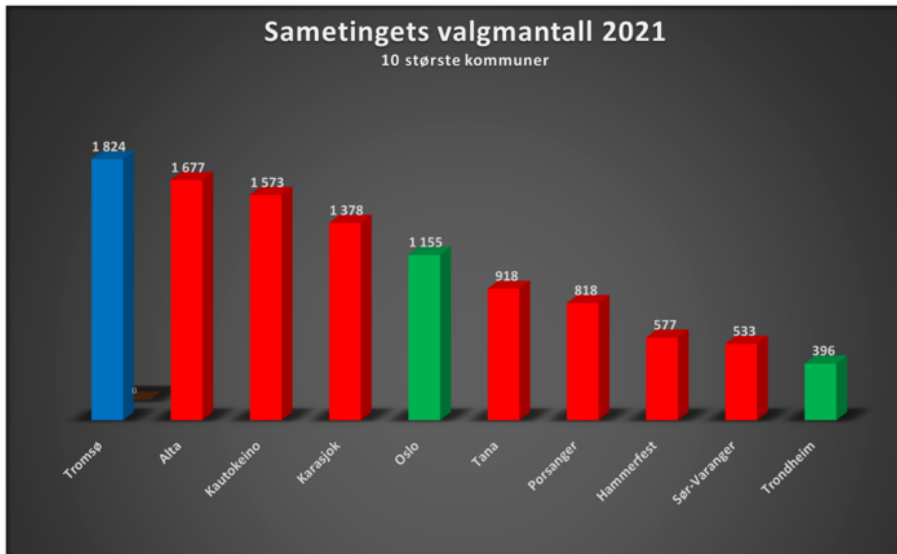
Det er to elementer som må vurderes i Porsanger kommunes høringsuttalelse:

1. Ønsker Porsanger kommune å opprettholde dagens domstolstruktur?
2. Hvilken tingrett ønsker Porsanger kommune å sogne til?

Flere kommuner i Finnmark (blant annet Alta, Hammerfest og Tana kommune) ønsker ikke å endre dagens domstolstruktur.

Dagens domstolstruktur er mer robust, gir større fagmiljø noe som gjør det enklere å rekruttere nye dommere og flere ansatte innenfor hver tingrett. Sårbarheten ved fravær og sykdom håndteres gjennom fleksibilitet og omfordeling av oppgaver ved de ulike rettsstedene. Det gir raskere saksbehandling innenfor tingretten og bedre rettssikkerhet for innbyggerne. Barneombudet har blant annet uttalt at rundt en tredel av sakene som går for landets tingretter gjelder barn og unge. Ofte handler det om barnefordelingssaker. Barnesakene er veldig vanskelige og kompliserte. Barneombudet melder derfor om en bekymring om rettssikkerheten til barn og unge ved en reversering av domstolstrukturen.

Når Porsanger kommune skal ta stilling til hvilken tingrett kommunen mener er riktig å tilhøre så er det viktig å vurdere rettssikkerheten til innbyggere, avstand til tingretten og det samiske perspektiv, da vi er i det samiske forvaltningsområdet og ca 20% av de med stemmerett er i samemantallet.

Tromsø er landets største samekommune med utgangspunkt i Sametingets valgmanntall pr 30.06.2021. Syv av de ti største kommunene ligger i Finnmark (merket rødt), hvorav Alta er den største med 1.677 (8,2 % av det totale manntallet). Utenom Troms og Finnmark er Oslo nummer fem og Trondheim nummer ti (merket grønt). Kilde: Sametinget.no, Grafikk: Pål Einar Lund

Hammerfest kommune har i sin høringsuttalelse sagt at dette må Porsanger kommune uttale seg om. Alta har ikke omtalt dette i sitt høringsvar.

Tana kommune har i sin høringsuttalelse sagt følgende:

Videre mener Tana kommune at Porsanger kommune skal tilbakeføres til denne rettskretsen. Porsanger kommune tilhører forvaltningsområdet for samisk språk, jf. sameloven kapittel 3. Etter sameloven § 3-4 har domstoler, som omfatter kommuner inkludert i forvaltningsområdet for samisk språk, en utvidet plikt til å tilby tjenester på samisk språk. En innføring av domstolstrukturen i 2021 medførte i praksis at personer i Porsanger mistet rettigheter til utvidet bruk av samisk i rettsvesenet, da Vestre Finnmark Tingrett ikke har tilsvarende kompetanse i samisk språk og kultur som Sis-Finmárkku diggegoddi - Indre Finnmark tingrett hadde og har.

Kommunedirektøren har forespurt sorenskriveren i Vestre Finnmark tingrett om saksopplysninger og erfaringer siden oppstart av ny struktur fra 1.1.21, jfr vedlagte presentasjon

Etter at Porsanger kommune ble med i Vestre Finnmark tingrett er det gjort et betydelig arbeid for å styrke tingretten på det samiske området:

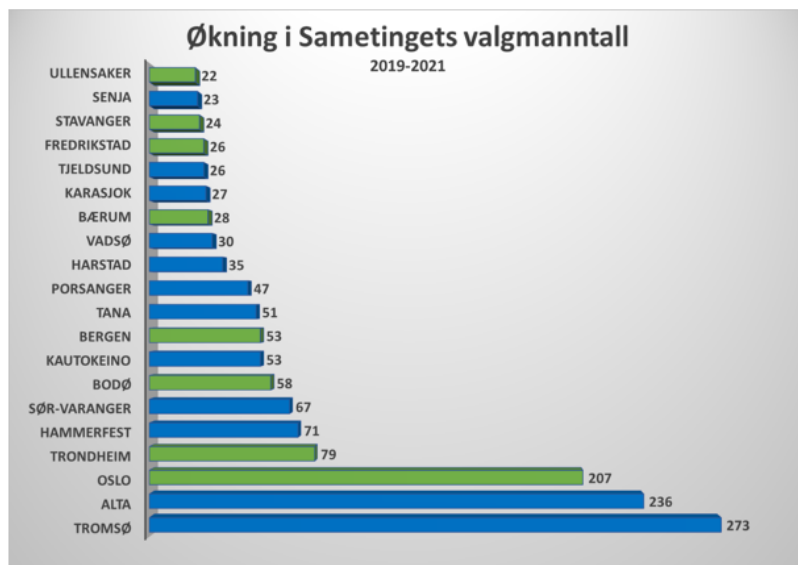
- Saksbehandling kan foregå på samisk
- Rett til svar på samisk
- Skjema og kunngjøring på samisk foreligger
- Utvidet rett til bruk av samisk rettsaker

Videre så gjennomføres det skiftesaker på samisk. Tingretten har også et opplæringsløp på samisk rettsforståelse. Tingretten har oppnevnt forsvarer fra Karasjok (straffesaker) og bobestyrer i Lakselv (arv og skiftesaker).

Oppbyggingen av kompetanse pågår, og det gjøres målrettet arbeid innenfor Vestre Finnmark tingrett for å styrke samisk språk og kulturforståelse.

Når man ser på hvor økningen er i samemanntallet fra 2020 – 2021 er det størst økning i Alta og Hammerfest. Det kan derfor argumenteres med at effekten og ringvirkningen av at Porsanger kommune er i Vestre Finnmark tingrett kommer

veldig mange flere i den samiske befolkningen til gode i Vest-Finnmark enn om Porsanger kommune skal gå inn i Indre og Østre Finnmark tingrett.

Sametingets valgmannstall er økt med 2.446 personer siden 2019. Den største økningen er i Sør-Norge valgkrets. Under halvparten av økningen av nye medlemmer er i Troms og Finnmark. På kommunenivå er likevel økningen størst i Tromsø og Alta etterfulgt av storbyene Oslo og Trondheim. Figuren over viser kommunene med størst økning (Troms og Finnmark er merket blått og resten av Norge er merket grønt).
Kilde: Sametinget.no, Grafikk: Pål Einar Lund

Erfaringene så langt i Vestre Finnmark tingrett for Porsanger sin del er at ingen har vist til retten til å snakke samisk i rettssaker. Parter og meddommere er fornøyd, og det har ikke kommet noen negative tilbakemeldinger.

Videre har domstoladministrasjonen, Vest-Finnmark Rådet og Vestre Finnmark tingrett vektlagt i sine høringsuttalelser at begge tingrettene i Finnmark må styrkes på samisk språk og rettsforståelse.

Med bakgrunn i innhenting av saksopplysninger er det lite som tyder på at endring i hvilken tingrett kommunen sogner til har svekket muligheten for samisk språk.

Videre kan nærhet til rettssted for Porsangers innbygger vektlegges, Hammerfest som rettssted nærmest, dit er det 141 km. Med Tana Bru som rettssted i Indre og Østre Finnmark tingrett er avstanden lengere, med henholdsvis 211 km (over Ifjordfjellet) og 254 km (E6 via Karasjok).

Høsten 2020 var ordføreren i Porsanger med på en uttalelse om at Indre Finnmark tingrett måtte bestå som en egen tingrett, jfr ivaretagelse av det samiske språk og kulturforståelse i rettssystemet. Kommunedirektøren kan se at det er et prinsipielt spørsmål om at det kan være hensiktsmessig å være i en egen tingrett sammen med de øvrige kommuner i samisk forvaltningsområde. Nå ble man ikke hørt i Stortingets behandling av saken, og det er idag ingen egen tingrett for Indre Finnmark.

Dermed blir det en politisk vurdering om hvor Porsanger kommune vil sogne til når ingen av tingrettene i Finnmark er fullt ut samiske.

Oppsummert:

Kommunedirektøren tilrår at Porsanger kommune ser det som hensiktsmessig at dagens domstolstruktur, som har vart i vel ett år, opprettholdes. Rettsikkerheten er ivaretatt, man har utvidet rettigheter til bruk av samisk språk og det er tilrettelagt for kommunikasjon på samisk. Det kan være hensiktsmessig for innbyggerne i Porsanger at de ikke skal forholde seg en ny tingrett kun kort tid etter at man kom inn i Vestre Finnmark tingrett. Av den grunn anbefales det at Porsanger kommune fortsatt skal sogne til Vestre Finnmark tingrett.

Økonomiske konsekvenser